نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره هشتم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۳، صفحات ۳۰۱ تا ۳۰۸

اصیل

رابطه سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خانواده با قبولی در رشته‌های پزشکی

محمد مهدی‌زاده[1*]، محمد عظیمی[2]، مرتضی گلشنی گهراز[3]

۱. *نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم انسانی، واحد مرند، morteza.golshani.gg@gmail.com
۲. دانشیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران
۳. کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه فرهنگیان علامه امینی، تبریز، ایران

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۰۳ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۷/۲۱

چکیده

زمینه و هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی با قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی می‌باشد.

روش: برای دستیابی به این هدف از روش توصیفی-همبستگی به کمک مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد. جامعه پژوهش حاضر را تمامی پذیرفته‌شدگان رشته‌های پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ تشکیل دادند. بر این اساس نیز تعداد ۳۴۷ نفر از آنان با استفاده از جدول کرجسی- مورگان و به روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی پژوهش و برای سنجش موفقیت در ورود به دانشگاه از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Spss26 و Smart pls3 استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد بین سرمایه اجتماعی و سرمایه اقتصادی با قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشت ولی بین سرمایه فرهنگی با پذیرفته‌شدن در کنکور سراسری در این رشته ها رابطه معناداری بدست نیامد.

نتیجه‌گیری: بر این اساس نیز می‌توان گفت نتایج حاکی از آن است که برای موفقیت در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی توجه به سرمایه‌های اجتماعی و اقتصادی تاثیرگذار بوده و حائز اهمیت است.

کلیدواژه‌ها: آزمون ورودی دانشگاه، آموزش پزشکی، اقتصاد، سرمایه فرهنگی

مقدمه

بسیاری افراد پیشرفت تحصیلی و تحصیلات دانشگاهی را عامل پیشرفت و داشتن زندگی راحت و بی‌دغدغه می‌دانند و طبقات پایین و متوسط به مقوله پیشرفت و موفقیت تحصیلی به عنوان نوعی رفتار جبرانی مثبت می‌نگرند که آن‌ها را در رقابت با مقوله برتر ثروت در طبقه‌های بالا جلو می‌اندازد (۱). برای تحلیل رابطه موفقیت در ورود به دانشگاه با نابرابری اجتماعی و تحرک اجتماعی، دیدگاه کلاسیک کارکردگرایی استعداد و لیاقت را اصلی‌ترین عامل موفقیت و تحرک اجتماعی در نظر می‌گیرد و پیامد آن را مقبولیت اجتماعی، تحرک و به تبع آن وفاق اجتماعی می‌داند. در مقابل، در دیدگاه ستیز زیربنای اصلی موفقیت و تحرک اجتماعی، توزیع نابرابر امکانات و منابع ارزشمند اجتماعی است که به تضاد و فقدان وفاق و تأیید اجتماعی تحرک اجتماعی منتج می‌شود. دیدگاه ستیز با طرح مفهوم بازتولید اجتماعی، موفقیت در رقابت برای ورود به دانشگاه را منوط به میزان برخورداری از منابع ارزشمند اجتماعی و به ویژه سرمایه اقتصادی می‌داند و دیدگاه کارکردگرایی با طرح مفهوم شایسته سالاری استعداد و لیاقت را زیربنای اصلی این موفقیت معرفی می‌کند (۲). در بازتولید اجتماعی، بنابر نظریات مارکس، شاخص نابرابری از اصل، سرمایه اقتصادی است. در واقع، موتور محرکه نابرابری و تحرک تخصیص یافته، میزان و نحوه دسترسی به منابع مالی و اقتصادی است؛ اما به تبع تحولات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در جوامع معاصر و اهمیت فزاینده ورود به دانشگاه، تحلیل رابطه ورود به دانشگاه، تحرک اجتماعی و نابرابری از حیث زمینه‌ها و همچنین آثار و پیامدها دستخوش تغییر شده است. پیر بوردیو با طرح مفهوم بازتولید فرهنگی یکی از مهمترین تحولات نظری را در این عرصه پدید آورد. موضوع مهم در بحث بازتولید فرهنگی توجه به نقش سرمایه فرهنگی در تحرک اجتماعی و نابرابری است. به‌طوری که سرمایه فرهنگی که متشکل از ارزش‌ها، باورها، هنجارهای

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]
[DOI: 10.22034/8.3.13]

رفتاری است (۳) بنا به عقیده بوردیو به مثابه یک عامل، زمینه نابرابری‌هایی را فراهم می‌کند که به پاداش‌های آکادمیک متفاوت برمی‌گردد و در بازگشت به واسطه فرایند ابقا و مشروعیت آن، به پاداش های اقتصادی و اجتماعی نابرابر منجر میشود. تحصیل سرمایه فرهنگی و در نتیجه دستیابی به پاداش‌های آکادمیک به سرمایه فرهنگی انتقال‌یافته توسط خانواده وابسته است (۲).

وی در تبیین گرایشات خاص زیبایی شناختی، آثار هنری و ارزیابی سلیقه به بررسی سرمایه‌های اقتصادی اجتماعی و فرهنگی می‌پردازد که به دنبال خود سبک زندگی مشابهی را برای گروه‌ها و طبقات اجتماعی به ارمغان می‌آورد. وزن زمینه‌ها و پیشینه‌های خانوادگی و تحصیلات رسمی که تأثیر آن بستگی زیادی به منشاء اجتماعی دارد، همراه با میزان مشروعیت بخشی سیستم آموزشی بر اعمال فرهنگی پایگاه بالاتر تعیین می‌شود و در صورت کنترل سایر موارد، تأثیر منشأ اجتماعی در فرهنگ برتر بیشتر است (۴). نکته اساسی در نظریه بوردیو این است که وی در تحلیل نابرابری اجتماعی بر خلاف نظریه‌های کلاسیک صرفاً به عامل سرمایه اقتصادی بسنده نمی‌کند و در کنار آن به دو سرمایه دیگر یعنی سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی نیز می‌پردازد. سرمایه اجتماعی به معنای وضعیت و ویژگی‌های ارتباط نزدیک میان افراد، گروه‌ها، جوامع و حتی کشورها و سایر موضوعات اجتماعی قلمداد شده (۵) و از نظر بوردیو، سرمایه اجتماعی، جمع منابع عینی یا بالقوه‌ای است که حاصل شبکه بادوام روابط کمابیش نهادینه شده آشنایی و شناخت متقابل، یا به بیان دیگر، عضویت در یک گروه است. شبکه‌ای که هر یک از اعضای خود را پشتیبانی و از سرمایه جمعی برخوردار می‌کند، و آنان را مستحق اعتبار می‌سازد. (۴). در مجموع در تحلیل بوردیو، طبقات با بسیج سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خود و به اتکای نهاد آموزش و پرورش تلاش می‌کنند در عرصه تحرک اجتماعی، احتمال موفقیت خود را افزایش دهند. در همین خصوص، تحقیقات نشان داده است که بین میزان سرمایه اجتماعی و موفقیت در ورود به دانشگاه رابطه مثبت معناداری وجود دارد(۶). به طوری که پژوهش‌هایی نظیر پژوهش دمیر(۷) بیانگر آن است که سرمایه اجتماعی بر بهبود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار بوده (۷) و هر چه میزان سرمایه اجتماعی نزد دانش‌آموز و خانواده او بیشتر باشد، وی شانس بیشتری برای موفقیت در آزمون سراسری ورود به دانشگاه دارد؛ چراکه احتمال ورود دانش آموز به دانشگاه، با افزایش میزان سرمایه اجتماعی فرد افزایش می‌یابد و هرچه سرمایه اجتماعی بیشتر باشد، احتمال دستیابی به دانشگاه به دلیل برخورداری از ارتباطات و حمایت اطرافیان بالا می‌رود. از طرفی تحقیقات نشان داده است که سرمایه اجتماعی با پیشرفت تحصیلی، موفقیت تحصیلی و در کل، تحرک تحصیلی رابطه مثبت معنی‌دار و با احتمال موفق نبودن در امر تحصیل رابطه منفی معنی‌دار دارد (۸)؛ بدین صورت است که می‌توان سرمایه اجتماعی را به عنوان ارتباط با دیگران و تسهیل‌گر و کمک‌کننده به امر رشد و ارتقای جوامع تاکید دانست (۹). از طرفی تحقیقات نشان داده است که سرمایه فرهنگی با موفقیت تحصیلی و بازتولید فرهنگی رابطه مثبت معنی‌دار و با احتمال ورود نیافتن به دانشگاه رابطه منفی معنی‌دار دارد. سرمایه فرهنگی با مجموعه‌ی فعالیت‌ها، نگرش‌ها، تمایلات و به عنوان نشانه‌های فرهنگی منزلت‌بخش در جامعه (۱۰) ضمن تأثیرگذاری مستقیم، با یک رابطه غیرمستقیم بر سرمایه اجتماعی و از طریق آن بر موفقیت در آزمون سراسری و ورود به دانشگاه تأثیر می‌گذارد. بر این اساس، می‌توان ادعا کرد که هرچه میزان سرمایه فرهنگی در اختیار دانش‌آموز و خانواده وی بیشتر باشد، به دلیل تأثیر آن بر مجموعه رفتارها و عادات خاص دانش‌آموز در زمان تحصیل، شانس قبولی او در آزمون سراسری بالا می‌رود (۱۱)؛ چراکه سرمایه فرهنگی به عنوان شاخص مهم برابر آموزشی و عنصر محوری توسعه آموزش فراگیر عاملی بسیار مهم در پیشرفت تحصیلی و پیشرفت فردی است (۱۲).

سرمایه اقتصادی با اطلاق به منابعی که یک فرد یا گروه از طریق موقعیت اقتصادی خویش مانند درآمد، ثروت، دارایی و غیره که بدان دسترسی دارد (۱۳) به نوعی دارای تقارب مفهومی با پایگاه اقتصادی اجتماعی است که البته در اینجا جنبه اجتماعی آن در بخش مربوط به سرمایه اجتماعی بررسی و تنها به جنبه مالی و اعتباری آن توجه شده است. بنابر برخی نظریات، سرمایه اقتصادی ویژگی مثبت و کارسازی برای دانش‌آموزان تلقی می‌شود؛ چراکه دسترسی به سرمایه اقتصادی بیشتر و بالطبع قرار گرفتن در پایگاه اقتصادی بالاتر منجر به گرایش به سبک زندگی بهتر شده، توانایی بیشتری را برای دانش‌آموز به ویژه در کنش‌های ابزاری فراهم می‌کند. همچنین خانواده به لحاظ تمکن مالی مناسب با در اختیار قراردادن امکانات متنوع از دانش‌آموز بیشتر حمایت می‌کند در خصوص موفقیت در آزمون سراسری و ورود به دانشگاه می‌توان این طور ادعا کرد که هرچه سرمایه اقتصادی خانواده بیشتر باشد، در طول دوران تحصیل دانش‌آموز، حمایت‌های تحصیلی بیشتری را برای وی به ارمغان می آورد و بنابراین شانس وی در ورود به دانشگاه را افزایش می‌دهد (۸).

بنابراین می‌توان بیان کرد که سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بر پیشرفت تحصیلی و به تبع آن بر قبولی در دانشگاه‌های سراسری تأثیرگذار بوده که در این راستا نیز پاره‌ای از پژوهش‌های صورت گرفته قابل ذکر است. بارسگیان و ماس (۱۴) طی پژوهشی به نقش سرمایه آموزشی، فرهنگی و اقتصادی والدین بر نتایج آموزشی دانش‌آموزان پرداختند. آنان در پژوهش حاضر تصریح داشتند که سرمایه فرهنگی واسطه بسیار مهمی برای انتخاب دانشگاه انتخابی بوده و عملکرد فرزندان را در مدرسه و دانشگاه بهبود می‌بخشند. ویبوو و همکاران (۱۵) طی پژوهشی به بررسی تاثیر سواد اجتماعی بر امر سوادآموزی دانش‌آموزان و تأثیر آن بر موفقیت تحصیل آنان پرداختند. آنان بیان داشتند که امر

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.3.13]

سرمایه اجتماعی با ارتقاء مهارت سوادآموزی دانش‌آموزان به موفقیت تحصیلی آنان تأثیرگذار است. نونس و آندراد (۱۶) نیز طی تحقیقی بر تأثیر سرمایه فرهنگی بر عملکرد مدرسه پرداختند. آنان نیز در پژوهش خویش بر آن تاکید داشتند که سرمایه فرهنگی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار است. یو و همکاران (۱۷) در پژوهشی با عنوان تأثیر سرمایه فرهنگی خانواده بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی را تجزیه و تحلیل کردند. آن‌ها دریافتند که سرمایه فرهنگی نهادینه شده خانواده، سرمایه فرهنگی خاص خانواده و سرمایه فرهنگی عینی خانواده تأثیر مثبتی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی داشته است. قلی‌زاده و گیلانی پور (۱۸). پژوهشی با عنوان بررسی رابطه سبک زندگی و سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی با میزان تعلل‌ورزی دانشجویان دانشگاه علامه محدث نوری (شهرستان نور) انجام دادند. نتایج نشان داد که سبک زندگی با میزان تعلل‌ورزی دانشجویان رابطه منفی و معناداری دارد و سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی با میزان تعلل‌ورزی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری دارند. محمدی و احمدی (۱۹)، پژوهشی با عنوان رابطه سرمایه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با کیفیت زندگی معلمان بازنشسته در شهرستان جوانرود انجام دادند نتایج تحلیل رگرسیون نشان داده است که سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ۵۶ درصد از تغییرات کیفیت زندگی را تبیین کرده‌اند. خدایی (۲۰) نیز در پژوهشی نشان داد که سرمایه اقتصادی و فرهنگی والدین، احتمال قبولی داوطلبان را افزایش داده است.

بر این اساس و با توجه به موارد یاد شده، سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خانواده با پذیرفته‌شدن در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تبریز اثرگذار است. بنابراین این پژوهش به دنبال پاسخگویی به مسئله زیر انجام می‌شود. بین سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خانواده با پذیرفته‌شدن در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تبریز چه رابطه‌ای وجود دارد؟ بر این اساس نیز فرضیات زیر در پژوهش حاضر مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. بین سرمایه اقتصادی و قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطه وجود دارد.
۲. بین سرمایه فرهنگی و قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطه وجود دارد.
۳. بین سرمایه اجتماعی و قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی

روش انجام این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش، توصیفی، به لحاظ زمان عرضی- مقطعی، به لحاظ مکان اجرا میدانی و به لحاظ چگونگی گردآوری داده‌های مورد نیاز توصیفی- همبستگی(رگرسیون) از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه پژوهش حاضر را تمامی پذیرفته‌شدگان رشته‌های پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ تشکیل دادند. بر این اساس نیز تعداد ۳۴۷ نفر از آنان با استفاده از جدول کرجسی- مورگان و به روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای انتخاب شدند. در این پژوهش به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه استاندارد استفاده شده است، برای این منظور برای پرسشنامه سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی که در اینجا استفاده شده است. پیش از این در پژوهش محمدی و احمدی(۱۹) استفاده شده است. در مطالعه آمایش، بخش فرهنگی و اجتماعی آن برای بررسی نگرش و ارزش‌های شهروندان استان کرمانشاه پیمایش انجام شده است که برای سنجش سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده و اعتبار و پایایی شاخص‌ها مورد ارزیابی قرار گرفته بود. در پژوهش حاضر نیز از همان پرسشنامه استفاده شده و اعتبار صوری آن دوباره توسط استادان گروه برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه آزاد مرند مورد ارزیابی قرار گرفته است. ابزار سرمایه اجتماعی با پنج سؤال(طیف لیکرت)، سرمایه اقتصادی با چهار سؤال و سرمایه فرهنگی با پنج سؤال سنجیده شده است. برای روایی از اعتبار محتوای صوری استفاده شده است. و برای سنجش موفقیت در ورود به دانشگاه از پرسشنامه محقق ساخته با که اعتبار صوری آن دوباره توسط استادان گروه برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه آزاد مرند مورد ارزیابی قرار گرفته با سه سؤال در طیف لیکرت استفاده شد. لازم به توجه است که روایی محتوایی پرسشنامه‌ها توسط چهار نفر از متخصصان حیطه این امر مورد بررسی قرار گرفته و مورد تأیید ایشان بود. از سویی برای سنجش پایایی پرسشنامه‌ها از آلفای کرونباخ استفاده شد. به طوریکه سرمایه اجتماعی به میزان ۰/۸۸، سرمایه اقتصادی به میزان ۰/۸۰، سرمایه فرهنگی به میزان ۰/۹۰ و موفقیت ورود به دانشگاه به میزان ۰/۷۹ احراز شد.

این توضیح لازم است که تحلیل داده‌های پژوهش نیز در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزارهای Spss26 و Smart pls3 انجام شد.

یافته‌ها

پاسخ‌دهندگان براساس جنسیت به دو دسته تقسیم شده‌اند، که فراوانی هر یک از دسته‌ها در جدول ۱ نشان داده شده است. همانگونه که از جدول ۱ برمی‌آید، توزیع متغیر جنسیت در بین پاسخگویان بدین صورت است که از بین ۳۴۱ نفر نمونه مورد استفاده در این پژوهش ۲۶۲ نفر آن‌ها آقا و ۷۹ نفر خانم می‌باشند به‌طوری‌که ۷۶/۸ درصد از پاسخگویان مردان و ۲۳/۲ درصد نیز خانم‌ها تشکیل داده‌اند.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]
[DOI: 10.22034/8.3.13]

جدول ۱. ترکیب جنسیتی اعضای نمونه

مؤلفه / ویژگی مورد بررسی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
آقا	۷۶/۸	۷۶/۸	۷۶/۸
خانم	۲۳/۲	۲۳/۲	۲۳/۲
جمع	۱۰۰	۱۰۰	———

جدول ۲. آمار توصیفی شاخص‌های اندازه‌گیری‌کننده متغیرها

	تعداد		چولگی	انحراف از چولگی	کشیدگی	انحراف از کشیدگی	میتیمم	ماکزیمم
	در دسترس	کم شده						
q۱	۳۴۱	۰	-۱/۳۳	۰/۱۳۲	۲/۳۰۳	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۲	۳۴۱	۰	-۰/۷۸۱	۰/۱۳۲	۰/۳۷۸	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۳	۳۴۱	۰	-۰/۸۳۰	۰/۱۳۲	۱/۷۲۴	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۴	۳۴۱	۰	-۱/۱۱۹	۰/۱۳۲	۰/۷۰۱	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۵	۳۴۱	۰	-۱/۳۰۵	۰/۱۳۲	۲/۲۰۳	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۶	۳۴۱	۰	-۰/۹۴۹	۰/۱۳۲	۱/۴۱۳	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۷	۳۴۱	۰	-۰/۷۸۴	۰/۱۳۲	۰/۳۸۹	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۸	۳۴۱	۰	-۰/۸۲۱	۰/۱۳۲	۱/۷۶۴	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۹	۳۴۱	۰	-۱/۱۱۲	۰/۱۳۲	۰/۷۱۴	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۱۰	۳۴۱	۰	-۱/۳۶۲	۰/۱۳۲	۲/۳۴۴	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۱۱	۳۴۱	۰	-۰/۹۶۴	۰/۱۳۲	۱/۴۶۸	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۱۲	۳۴۱	۰	-۰/۸۰۸	۰/۱۳۲	۰/۴۰۲	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۱۳	۳۴۱	۰	-۰/۷۶۲	۰/۱۳۲	۱/۶۳۷	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۱۴	۳۴۱	۰	-۱/۱۲۹	۰/۱۳۲	۰/۷۲۰	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۱۵	۳۴۱	۰	-۰/۸۳۲	۰/۱۳۲	۱/۷۸۹	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰
q۱۶	۳۴۱	۰	-۱/۱۲۲	۰/۱۳۲	۰/۷۴۱	۰/۲۶۳	۱/۰۰	۵/۰۰

مطابق با جدول۲ مقادیر کمینه و بیشینه برای هر یک از شاخص‌ها در بازه مجاز ۱ تا ۵ قرارگرفته است یعنی خوشبختانه داده پرت مشاهده نمی‌شود؛ چراکه شرط لازم این است که شاخص‌ها (گویه‌ها) باید مقدار چولگی آنها بین ۳- و ۳ باشد و مقدار کشیدگی آنها بین ۵- و ۵ قرار گرفته باشد که خوشبختانه کلیه ضرایب چولگی و کشیدگی شاخص‌ها در حد مجاز خود قرار گرفته و شرط لازم برای نرمال بودن توزیع داده‌ها وجود دارد.

آزمون برازش مدل پژوهش

در تحقیق حاضر، برای ارزیابی برازش مدل از دو آزمون مدل اندازه‌گیری و آزمون مدل ساختاری استفاده گردید. مدل اندازه گیری پژوهش حاضر از نوع انعکاسی می باشد؛ لذا در ادامه شاخص‌های مرتبط با مدل انعکاسی نظیر آلفای کرونباخ، پایایی مرکب مورد بررسی قرار می‌گیرند.

آزمون مدل اندازه‌گیری

برای آزمودن مدل اندازه‌گیری(پایایی و روایی مدل) در مدل‌یابی معادلات ساختاری، از دو شاخص آلفای کرونباخ و پایایی مرکب برای بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری و از آزمون روایی همگرا نیز برای بررسی روایی مدل اندازه‌گیری استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

براساس جدول۳، به طور کلی نتایج مدل اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش بیان‌گر قابل قبول بودن شاخص‌های آلفای کرونباخ، ضریب پایایی ترکیبی و روایی همگرا است. بر این اساس مدل اندازه‌گیری دارای برازش مطلوب و قابل قبول است.

آزمون مدل ساختاری

برای آزمون مدل ساختاری نیز از اعداد معناداری T-Value و معیار R^2 استفاده شده است.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.3.13]

جدول۳. خلاصه شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری

متغیر در مدل	شاخص‌های برازش		
	روایی همگرا (بزرگ‌تر از ۰/۵)	ضریب آلفای کرونباخ (بزرگ‌تر از ۰/۷)	ضریب پایایی ترکیب (بزرگ‌تر از ۰/۷)
سرمایه اجتماعی	۰/۷۴	۰/۸۸	۰/۹۲
سرمایه اقتصادی	۰/۶۲	۰/۸۰	۰/۸۶
سرمایه فرهنگی	۰/۷۳	۰/۹۰	۰/۷۳
موفقیت در ورود به دانشگاه	۰/۷۱	۰/۷۹	۰/۷۱

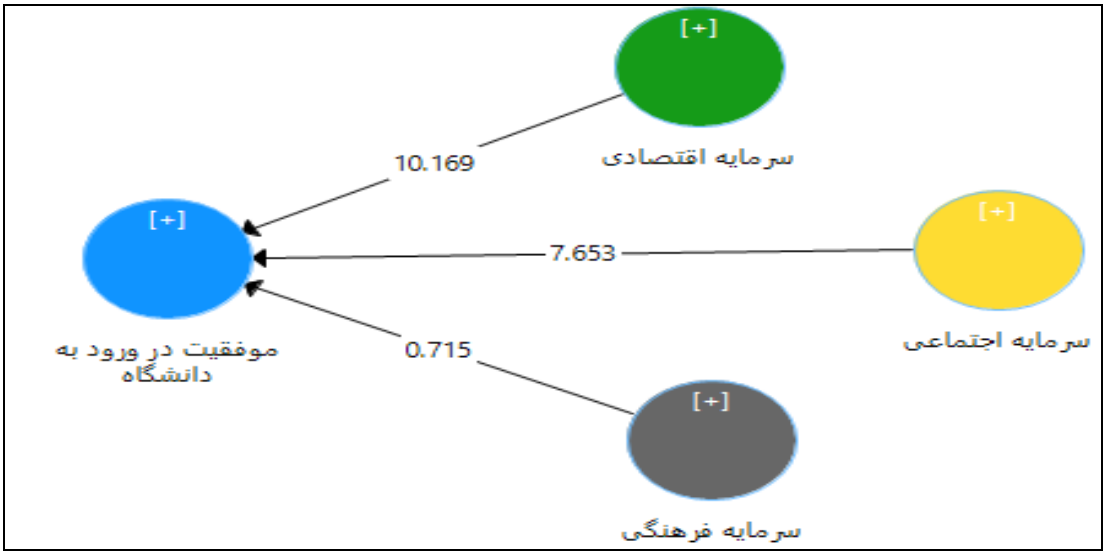
جدول۴. شاخص‌های آزمون مدل ساختاری

متغیرها	R Square	Q^2
سرمایه اجتماعی	ــــــــــ	۰/۳۴۲
سرمایه اقتصادی	ــــــــــ	۰/۳۶۳
سرمایه فرهنگی موفقیت در ورود به دانشگاه	ــــــــــ ۰/۹۷۵	۰/۳۱۲ ۰/۳۴۰
آزمون فرضیه‌های پژوهش		

اعداد معناداری (T-Values): مقادیر بالای ۱/۹۶ نشان‌دهنده صحت رابطه بین سازه‌ها به غیر از سرمایه فرهنگی و موفقیت ورود به دانشگاه بوده و فرضیه‌های پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد است که مقادیر آن در شکل ۱ تأیید شده است.

شاخص ضریب تعیین (R^2): شاخص ضریب تعیین برای وصل کردن قسمت اندازه‌گیری و بخش ساختاری مورد استفاده قرار می‌گیرد و بیان‌گر تأثیری است که یک متغیر برون‌زا در متغیری درون‌زا می‌گذارد. از این سو نیز سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به منزله سه ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی است (۲۱). با توجه به اینکه مقادیر ضریب تعیین متغیر موفقیت در ورود به دانشگاه ۰/۹۷۵ است؛ بر این اساس برازش ساختاری مدل با ضریب تعیین قابل قبول است که در جدول ۴ بدان اشاره شده است.

شاخص Q^2: این شاخص برای برازش مدل ساختاری بوده و قدرت پیش‌بینی مدل در سازه‌های درون‌زا را مشخص می‌کند. مدل‌هایی که برازش ساختاری قابل قبولی دارند باید از قابلیت پیش‌بینی متغیرهای درون‌زای مدل نیز بهره‌مند باشند؛ بدین معنا که اگر در یک مدل روابط بین سازه‌ها به درستی تعریف شده باشند، سازه‌ها تاثیر کافی در یکدیگر می‌گذارند و از این راه فرضیه‌ها به درستی تأیید می‌شوند. سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به عنوان قدرت پیش‌بینی کم، متوسط و قوی تعیین شده‌اند (ملازهی و همکاران، ۱۴۰۰). در تحقیق حاضر نیز شاخص Q^2 متغیرهای پژوهش از وضعیت مطلوبی برخوردارند که در جدول ۵ بدان اشاره شده است.

شکل ۱. مدل درونی یا ساختاری در حالت معناداری ضرایب

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.3.13]

به تبع شکل ۱ و در جدول ۵ براساس مدل درونی فرضیات پـژوهش مورد آزمون واقع شده است؛ اما مطـابق بـا نظـر گـیفن (۲۰۱۰)، تریچـر (۲۰۱۷)، هایر (۲۰۱۴)، کومـار (۲۰۱۸)، ... ابزارهـای واریـانس محـور در حقیقت به صورت قطعی نمی‌توانند بیان کنند که یک فرضیه رد یا تأییـد مـی‌شـود؛ بلکـه ایـن ابزارهـا در حقیقـت پیش‌بینی‌کننـده نتـایج بـرای جمعیت‌های بزرگتر هستند. به صورتی که کلاین (۲۰۱۶)، اشاره می‌کنـد که اگر مدلی تازه تولد یافته باشد ابتدا باید در این نرم‌افزارها مورد ارزیابی قرار گیرد و سپس در جمعیتی بزرگتر مورد آزمون نهایی واقع شد؛ امـا در هر حال براساس نتایج جدول ۴ به بررسی ضرایب مسیر و معناداری آن‌ها می‌پردازیم.

فرضیه اول: بین سرمایه اجتماعی با پذیرفته‌شـدن در کنکـور سراسـری رشته‌های پزشکی رابطه وجود دارد.

این فرضیه با توجه به مقدار pvalue و نیز مقـدار اسـتاندارد شـده آن یعنی ۷/۶۵۳ = tvalue و نقـط بـرش مربـوط بـه معنـاداری آن در سـطح اطمینان یا احتمال ۹۵ درصد فرض آماری تأیید می‌شـود. بنـابراین بـین سرمایه اجتماعی با قبولی در کنکور سراسری رشته‌هـای پزشـکی رابطـه معنادار و مثبتی وجود دارد. بنابراین پیش‌بینی می‌شود که این فرضـیه در صورت آزمون در یک جامعه بزرگتر تأیید شود.

فرضیه دوم: بین سرمایه اقتصادی با قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطه وجود دارد.

این فرضیه با توجه به مقدار pvalue و نیز مقـدار اسـتاندارد شـده آن یعنی ۱۰/۱۶۹ = tvalue و نقط بـرش مربـوط بـه معنـاداری آن در سـطح اطمینان یا احتمال ۹۵ درصد تأیید می‌شود. بنابراین بین سرمایه اقتصادی با پذیرفته‌شدن در کنکور سراسری رشته‌هـای پزشـکی رابطـه معنـادار و مثبتی وجود دارد. بنابراین پیش‌بینی می‌شود که ایـن فرضـیه در صـورت آزمون در یک جامعه بزرگتر تأیید شود.

فرضیه سوم: بین سرمایه فرهنگی با پذیرفته‌شدن در کنکـور سراسـری رشته‌های پزشکی رابطه وجود دارد.

این فرضیه با توجه به مقدار pvalue و نیز مقـدار اسـتاندارد شـده آن یعنی ۰/۷۱۵ = tvalue و نقـط بـرش مربـوط بـه معنـاداری آن در سـطح اطمینان یا احتمال ۹۵ درصد رد می‌شود. بنابراین بین سرمایه فرهنگی با قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطـه معنـاداری بـه لحـاظ آماری وجود ندارد.

جدول ۵. ضرایب مسیر رابطه بین سازه با مؤلفه‌های متناظرشان

فرضیات	ضرایب مسیر	TVALUE	تفسیر
فرضیه اول	۰/۸۳۱	۷/۶۵۳	معنادار
فرضیه دوم	۰/۲۵۴	۱۰/۱۶۹	معنادار
فرضیه سوم	-۰/۰۸۴	۰/۷۱۵	غیرمعنادار

نتیجه‌گیری

امروزه، یکی از دغدغه‌های اصلی هر نوجوانی پذیرفته‌شدن در دانشگاه در رشته مطلوب خویش است. این امر خانواده‌ها را واداشته است با هـدف موفقیت فرزندانشان در آزمـون سراسـری، سـالانه مبـالغ هنگفتـی را بـه تدریس خصوصی، شرکت در آزمون‌های آزمایشی و خرید کتاب‌های تست و نکته اختصاص دهند تا شاید فرزندانشان با پذیرش در دانشگاه، جایگـاه اجتماعی پیدا کنند. از همین رو، خانواده‌ها در هر شرایطی فرزندان خود را بدون توجه به خصوصیات فـردی (اسـتعدادها و علایـق) آنهـا و نیازهـای اجتماعی راهی دانشگاه می‌کنند. موفقیت در ورود به دانشگاه مکانیسـمی است که طی آن فرد مورد نظر (دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی در این تحقیق) با توجه به میزان سرمایه‌های مختلفـی کـه بـه عنـوان منبـع در اختیار دارد وارد دانشگاه می‌شود. این سرمایه‌ها به نحوی در امر ورود فرد به دانشگاه دخالت دارند. به لحاظ تئوریک می‌تـوان موفقیـت در ورود بـه دانشگاه را به انحای مختلف بررسی کرد. براین اساس نیز هدف اصلی ایـن پژوهش بررسی رابطه سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگـی خـانواده بـا پذیرفته‌شدن در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی از دیدگاه دانشـجویان دانشگاه علوم پزشکی تبریزمی‌باشد. بنابراین سعی بر آن است تا در زیر به هر کدام از سه فرضیه مطروحه در سطح پژوهش حاضر پرداختـه شـود و ضمن بررسی رد یا تأیید آن‌ها، تبیین و تطبیق لازم صورت گیرد.

فرضیه اول: بین سرمایه اجتماعی با پذیرفته شدن در کنکـور سراسـری رشته‌های پزشکی رابطه وجود دارد. این فرضیه با توجه به مقدار pvalue و نیز مقدار استاندارد شده آن یعنی ۷/۶۵۳ = tvalue و نقط برش مربوط بـه معناداری آن در سطح اطمینان یـا احتمـال ۹۵ درصـد تأییـد مـی‌شـود. بنابراین بین سرمایه اجتماعی با قبـولی در کنکـور سراسـری رشـته‌هـای پزشکی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. نتایج نشان داده است کـه هـر چه میزان سرمایه اجتماعی نزد دانش آموز و خانواده بیشتر باشد، پذیرفته شدن وی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی موفق‌تر خواهد بـود و در نتیجه احتمال دستیابی او به آموزش عالی بیشتر خواهد شد. به طوری که فردی زمانی مورد حمایت اطرافیان خویش قرار گیرد به طوری که همواره مورد مشاوره واقع شده و از ایشان روحیه دریافت کند؛ بی‌شک در کنکـور سراسری تأثیر مثبتی خواهد داشت. به طوری که فرد با روحیـه بـالا و بـا قدرتی که از اطرافیان خویش از لحاظ روحی دریافت کرده صـاحب عـزت نفس و اعتماد به نفس شده که به دنبال آن تأثیرات مثبتی را بر موفقیـت تحصیلی وی خواهد گذاشت. از سویی می‌توان گفت یافته‌ای بخش حاضر تا حدودی با یافته‌های ویبوو و همکـاران (۱۹) همسـو و هم‌راسـتا اسـت؛ چراکه هردو پژوهش حاضر بر تأثیر سرمایه اجتماعی بر موفقیت تحصیلی تأکید دارند.

فرضیه دوم: بین سرمایه اقتصادی با قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطه وجود دارد. این فرضیه با توجه به مقدار pvalue و نیز مقـدار

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]
[DOI: 10.22034/8.3.13]

استاندارد شده آن یعنی ۱۰/۱۶۹ = tvalue و نقط برش مربوط به معناداری آن در سطح اطمینان یا احتمال ۹۵ درصد تأیید می‌شود. بنابراین بین سرمایه اقتصادی با قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد؛ چراکه می‌توان گفت خانواده‌ها با تهیه ملزومات مورد نیاز برای دانش‌آموزان نظیر ملزومات تحریری به حد کافی، برنامه‌ریزی در شرکت در انواع آزمون‌های تستی، تهیه و تدارک کتاب‌های کمک آموزشی به حد کافی، تدارک مدرسه‌ای با امکانات و دست اندرکاران ماهر و زبده، تشکیل کلاس‌های خصوصی همراه با معلمان زبده و خبره برای دانش‌آموزان خویش، گرفتن افراد خبره و ماهر برای مشاوره فرزندان خود و غیره می‌توانند با زمینه اقتصادی، موجب موفقیت و پیروزی دانش‌آموزان خویش در آزمون‌های سراسری باشند. به طوری که این یافته بدست آمده تا حدودی با یافته‌های پژوهش بارگاسیان و ماس (۱۴) و خدایی (۲۰) همسو و هم‌راستا است؛ چراکه هرکدام از پژوهش‌های حاضر تاکید بر وجود رابطه میان سرمایه اقتصادی و دستیابی به نتیجه مطلوب تحصیلی می‌کنند.

فرضیه سوم: بین سرمایه فرهنگی با قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطه وجود دارد. این فرضیه با توجه به مقدار pvalue و نیز مقدار استاندارد شده آن یعنی ۰/۷۱۵ = tvalue و نقط برش مربوط به معناداری آن در سطح اطمینان یا احتمال ۹۵ درصد رد می‌شود. به طوری که یافته‌های بخش حاضر تقریبا با یافته‌های پژوهش بارگاسین و ماس(۱۴)، نونس و آندراد (۱۶) و یو وهمکاران (۱۹) می‌باشد. با توجه به اینکه از بین سرمایه‌های سه گانه اجتماعی اقتصادی و فرهنگی، سرمایه‌های اجتماعی و اقتصادی در کنار هم و به‌طور همزمان سهم معناداری در احتمال موفقیت در قبولی کنکور سراسری رشته‌های پزشکی داشته‌اند، می‌توان بر تأیید دیدگاه بوردیو که قابل به تکثر مؤلفه‌های نابرابری است صحه گذاشت.

البته قوت مدل آماری استفاده شده در این تحقیق این امکان را در اختیار گذاشت که بتوان به طور همزمان اثر هر سه سرمایه را آزمود. براساس یافته‌ها اگر بپذیریم که ورود به دانشگاه یکی از سازوکارهای اصلی تحرک اجتماعی و بازتولید طبقاتی است نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی که با اتکا بر خانواده در اختیار داوطلبان قرار می‌گیرد نقش به‌سزایی در تسهیل تحرک اجتماعی آنها با ممانعت از آن دارد.

در نهایت با عنایت بر یافته‌های به‌دست آمده در پژوهش حاضر پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود.

۱. براساس آزمون فرضیه اول، بین سرمایه اجتماعی با قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطه معنادار و مثبتی دارد. بنابراین، به مسئولان نظام آموزشی پیشنهاد می‌شود که مفهوم عملی سرمایه اجتماعی را درک نمایند.

۲. براساس آزمون فرضیه دوم، بین سرمایه اقتصادی با قبولی در کنکور سراسری رشته‌های پزشکی رابطه معنادار و مثبتی دارد. بنابراین، به مسئولان نظام آموزشی پیشنهاد می‌شود که ترتیبی اتخاذ کنند که لااقل سرمایه اقتصادی در بین سایر سرمایه‌های مؤثر کمترین تأثیر را داشته باشند.

۳. به محققان توصیه می‌شود پژوهشی با استفاده از نمونه بزرگ‌تر تجزیه و تحلیل شود، که شامل همه دانشجویان پزشکی کشور باشد.

۴. به محققان پیشنهاد می‌شود که سایر عوامل مؤثر بر موفقیت ورود به دانشگاه را مورد بررسی قرار دهند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که در مقاله حاضر تضاد منافعی وجود ندارد.

منابع

1. Karimi Behroozian A, Afghi N, Ebadollahi Chenzanaq H. Social class and entrance exam rank: a critical study at Boali Sinai University in Hamadan. Iranian Journal of Sociology 2018; 19(1), 27-67. [In Persian]
2. Katsillis J, Rubinson R. CulturalCpital, Student Achievement and Educational Reproduction; The Case of Greece. American Sociological Eeview 1990; 55(2): 117-144.
3. Wan B. The impact of cultural capital on economic growth based on green low-carbon endogenous economic growth model. Sustainability 2024; 16(5): 1781.
4. Bourdieu P. The form of capital, in Handbook of Theory and Research for the Sociology of the education, Richardson. J. (ed). Greenwood Press. Westport. CT; 1986.
5. Xu Z Li Y, Wang C, Shan, J. Social capital and environmentally friendly behaviors. Environmental Science & Policy 2024; 151: 103612.
6. Piraish R, Moulaei P. Investigating the impact of social and economic capital on cultural capital. The 6th National Conference on Management, Economics and Accounting, Tabriz; 2016. [In Persian]
7. Demir EK. The role of social capital for teacher professional learning and student achievement: A systematic literature review. Educational Research Review 2021; 33: 100391.
8. Dehghan H, Serajian M. The relationship between family social capital and parents' participation in school affairs with students' academic success. Family and Research Quarterly 2017; 14(3): 7-28. [In Persian]
9. Peluso A, Tuccillo J, Sparks K, Kapadia A, Hanson HA. Spatial analysis of social capital and community heterogeneity at the United States county level. Applied Geography 2024; 162: 103168.
10. Gaggero G, Balboni G, Esposito G. The Role of Cultural Capital in Self-Reported Alexithymia and Empathy. Psicothema 2024; 36(3): 267-276.
11. Janalizadeh Choub Basti H, Khoshfar G, Sepehr M. Cultural capital and academic achievement: An empirical evaluation of theoretical models. Research Paper on Basics of Education 2011; 1(2): 17-32. [In Persian]

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.3.13]

12. Jin H, Jiao S, Ma X, Xia Y. Cultural capital as a predictor of school success: evidence and gender differences in Chinese middle schools. Humanities and Social Sciences Communications 2024; 11(1): 1-10.
13. Barsegyan V, Maas I. First-generation students' educational outcomes: The role of parental educational, cultural, and economic capital–A 9-years panel study. Research in Social Stratification and Mobility 2024; 91: 100939.
14. Ciftci SK, Karadag E, Ergin-Kocaturk H. The effects of parental's cultural and economic capital and parental support on being an elite scientists. Plos one 2023; 18(7): e0287967.
15. Wibowo A, Gularso D, Purwaningsih O. The Importance of Social Capital in Developing Students' Literacy Skills in Elementary Schools. Indonesian Journal of Educational Research and Review 2024; 7(1): 116-127.
16. Nunes AC, Andrade JMD. The impact of cultural capital on school performance. In Frontiers in Education 2024; 9: 1389574.
17. Yu, S., Liu, Y., & Guo, R. "How does my family affect me?" The Family Cultural Capital Impact on Chinese Junior High School Students' Academic Achievement. Thinking Skills and Creativity 2022; 10: 21.
18. Qolizadeh B, Gilanipour J. Investigating the relationship between lifestyle and cultural capital and economic capital with the procrastination rate of Allameh Muhaddith Nouri University students. Curriculum and educational planning research 2022; 12(1): 39-49.
19. Mohammadi F, Ahmadi V. The relationship of economic, social and cultural capital with the quality of life of retired teachers in Javanrood city. Social welfare 2022; 22(86): 268-235.
20. Khodaei I. Investigating the relationship between the economic and cultural capital of students' parents and the probability of their passing in the national exam of the academic year 2015. Iran Higher Education 2009; 1(4): 65-84.
21. Malazahi M, Selajqa S, Hosni-Ahmadieh S, Firouzabadi A, Jalalijavaran R. Designing and validating the digital leadership model in the country's education system (case study: Sistan and Baluchistan province education). Strategic Management Research 2021; 27(81): 147-175

Original

The Relationship Between the Family's Economic, Social and Cultural Capital and Acceptance in Medical Fields

Mohammad Mehdizadeh[1]*, Mohammad Azimi[2], Morteza Golshani Gehraz[3]

1. ***Corresponding Author:** Master's of Curriculum Planning, Islamic Azad University, Faculty of Humanities, Marand Branch, morteza.golshani.gg@gmail.com
2. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran
3. Master's of educational psychology, Allameh Amini Farhangian University, Tabriz, Iran

Abstract

Background: The current research is to investigate the relationship between social, economic and cultural capital with acceptance in the national entrance examination of medical fields.

Methods: To achieve this goal, the descriptive-correlation method was used with the help of structural equation modeling. The current research community was formed by all the students who passed the field of medical sciences in Tabriz in the academic year 1402-1403. Accordingly, 347 people were selected using the Krejci-Morgan table and by participation sampling method. The tools of the social capital, economic capital, and cultural capital research and for success in entering the university, a questionnaire was used. Spss26 and Smart pls3 software were used for data analysis.

Results: The findings of the research showed a positive and significant relationship between social capital and economic investment with passing the national entrance exam for medical fields, but no significant relationship was found between cultural capital and passing the national entrance exam in these fields.

Conclusion: Based on the results, it can be concluded that for success in the national exam of medical fields, attention to social capital and economic impact is important.

Keywords: College Admission Test, Economics, Medical Education, Social Capital

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.3.13]